

Adler Yaklaşımında Aile Danışmanlığı

Adlerian Family Counseling

Nazlı Büşra Akçaboza

Orta Doğu Teknik Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Türkiye
busra@metu.edu.tr

Zeynep Hatipoğlu Sümer

Orta Doğu Teknik Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Türkiye
zeynep@metu.edu.tr

ÖZ

Adler aile danışmanlığı yaklaşımı, aile danışmanlığı kuramları içerisinde köklü bir geçmişe sahiptir. Bireylerin davranışlarının, amaçlarının ve sorunlarının kendi aile sistemleri içerisinde anlaşılabilirliğini vurgulayan Adler aile danışmanlığının kuramsal çerçevesi ve uygulamaları alanyazında uzun yıllardır tartışılmaktadır. Ancak bu yaklaşımın Türkiye'deki uygulamalarına ilişkin çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmanın temel amacı, Adler aile danışmanlığı yaklaşımının temel ilkelerinin ve amaçlarının, danışma süreci basamaklarının, kullanılan uygulamaların ve tekniklerin gözden geçirilmesi ve Türk kültürü açısından uygulanabilirliğinin tartışılmasıdır. Bu çalışmanın, ailelerle çalışan uzmanların ve halen bu alanda eğitimini sürdüren bireylerin dikkatini Adler aile danışmanlığı yaklaşımına çekeceği ve bu yaklaşımla ilgili ileride yapılacak kuramsal ve uygulamalı araştırmalar için kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Adler yaklaşımı, aile danışmanlığı, aile, bireysel psikoloji, Türk kültürü

ABSTRACT

Adlerian family counseling approach has an extensive history among the family counseling theories. The theoretical framework and practices of Adlerian family counseling, which proposes that individuals' behaviors, purposes, and problems need to be understood in their own family systems, have been studied for many years. Nevertheless, there is an inadequate number of research regarding implementations of this approach in Turkey. Therefore, the main aim of this study is to review main principles and goals, stages of counseling process, practices and techniques of Adlerian family counseling and discuss applicability of this approach in Turkish culture. This study will draw attention of professionals who are working with families or continuing their education in this area and be a resource for future theoretical and applied studies of this approach.

Keywords: Adlerian approach, family counseling, family, individual psychology, Turkish culture

Geliş Tarihi/Received

31 Ekim/October 2015

Kabul Tarihi/Accepted

18 Kasım/November 2016

Elektronik Yayın Tarihi/Online Published

12 Aralık/December 2016

ADLER YAKLAŞIMINDA AİLE DANIŞMANLIĞI

Aile danışmanlığı kuram ve uygulamaları 1950li yıllardan beri süregelen uzun bir geçmişe sahiptir (Broderick ve Schrader, 2013). Bireylerin sorunlarının danışma ortamında etkili bir şekilde ele alınmasında ve çözümlenmesinde aile üyelerinin danışma sürecine katılımının öneminin ve bireydeki değişimi gerçekleştirmek için aile sistemindeki değişime olan ihtiyacın anlaşılmasıyla birlikte aile danışmanlığı uygulamalarının önem kazandığı görülmektedir (Carlson ve Fullmer, 1992). Aile danışmanlığı, ailedeki davranış örüntülerini ve aile yapısını anlamayı ve iyileştirmeyi, böylece hem aile üyelerindeki hem de bir bütün olarak ailedeki değişimi ve

gelişimi sağlayabilmeyi amaçlamaktadır (Goldenberg ve Goldenberg, 2013). İlgili alanyazında, sorunlara bakış açıları, terapötik amaçları, kullandıkları teknikler ve müdahale biçimleri açısından farklılık gösterebilir de, bu amaca hizmet eden birçok temel aile danışmanlığı kuramı bulunmaktadır (örneğin, Kuşaklar Arası Aile Danışmanlığı, Bowen, 1978; Satir Aile Terapisi, Satir, 1964; Stratejik Aile Terapisi, Haley, 1976; Yapısal Aile Danışmanlığı, Minuchin, 1974). Bu farklı teorik bakış açılarının büyük ölçüde aile danışmanlığı ve terapisi alanyazınında kuramsal bir çerçeve oluşturan Sistem Yaklaşımı bakış açısına dayandığı görülmektedir. Sistem Yaklaşımı, bireylerin içinde buldukları aile sistemiyle karşılıklı olarak birbirlerine bağlı olduğunu, herhangi bir aile bireyinin yaşadığı bir sorunun diğer aile üyelerini de etkileyeceğini savunmakta ve bu anlamda danışma sürecinin odağını bireyin değişiminden aile sisteminin değişimine çevirmektedir (Fenell ve Weinhold, 1989).

Aileyi her bir üyesinin aileyi etkilediği ve aynı zamanda aileden etkilendiği sosyal bir sistem olarak ele alan ilk kuramcılardan olan Alfred Adler, Sistem yaklaşımının öncü bir figürü olarak kabul edilmekte (Sweeney, 2009) ve bu iki yaklaşımın ortak noktaları ilgili alanyazında oldukça tartışılmaktadır (Nicoll, 1993; Watts, 2000). Aile danışmanlığı uygulamalarına uzun yıllardır önem veren Adler'in ailelerle yaptığı çalışmaların aile danışmanlığı alanına etkisinin, 1922'lerde Viyana'da, aileler, öğretmenler ve çocuk eğitimi ile ilgilenen kişiler için fırsatların sunulduğu ve çocukların aile içinde yaşadıkları sorunlara erken müdahalede bulunabilmeyi hedefleyen Çocuk Rehberliği Merkezleri'nde (Child Guidance Clinics) yapılan çalışmalara dayandığını görülmektedir (Dinkmeyer, Dinkmeyer ve Sperry, 1987; Goldenberg ve Goldenberg, 2013). Bu merkezlerin 1934 yılında kapatılmasından sonra, Amerika'da Adler yaklaşımı ilkelerinin danışmada ve ebeveyn eğitiminde etkili bir şekilde nasıl kullanılabilceği üzerine çalışmalar yürüten Rudolf Dreikurs, ilk Aile Eğitim Merkezi'ni (Family Education Center) 1937 yılında Amerika'da açmıştır. 1959 yılında ise Adler aile danışmanlığı uygulama yöntemini güçlendiren 'Adler Aile Danışmanlığı: Danışma Merkezleri için El Kitabı' (Adlerian Family Counseling: A Manual for Counseling Centers) Dreikurs, Corsini, Lowe ve Sonstegard tarafından düzenlenerek basılmıştır (Bitter ve Main, 2011; Sherman ve Dinkmeyer, 1987). O yıllarda ailelerle gerçekleştirilen bu uygulamaların, aile danışmanlığı tarihsel gelişimi içerisinde önemli bir rol oynadığı ve birçok çocuk ve aile temelli müdahale modelinin öncüsü olduğu bilinmektedir (Sweeney, 2009). Öte yandan, psikoloji, psikolojik danışma ve psikoterapi alanına oldukça katkı sağlayan ve çok sayıda çağdaş yaklaşımın (örneğin, bilişsel davranışçı, insancıl, sistemik, deneyimsel) bakış açısı ile bağdaştığı görülen Adler bakış açısının ve uygulamalarının, aile danışmanlığı alan yazınında genellikle ihmal edildiği ve tanınırlığının yeterli olmadığı görülmektedir (LaFountain ve Mustaine, 1998; Sperry ve Sperry, 2012). Farklı kültürlerde uygulama alanı bulan Adler aile danışmanlığı ile ilgili Türk kültüründe yapılan herhangi bir çalışmaya da rastlanmamaktadır. Bu nedenle, bu çalışma kapsamında, Adler aile danışmanlığının kuramsal bakış açısı gözden geçirilerek, bu yaklaşımın kapsamı, temel ilkeleri ve amaçları, danışma süreci basamakları, kullanılan uygulamalar ve teknikler tartışılacak ve sonuç olarak Türk kültüründeki önemi ve uygulanabilirliği için değerlendirmeler yapılacaktır.

ADLER AİLE DANIŞMANLIĞININ TEMEL İLKELERİ VE AMAÇLARI

Adler'in bireysel psikolojik danışma süreci için öne sürdüğü temel ilke ve kavramlar aile danışmanlığında da önem taşımaktadır. Adler yaklaşımının (Bireysel Psikoloji) bakış açısına göre bireylerin tüm davranışları sosyaldır ve aile bireyleri kendi ilişkisel ve sosyal bağlamları içerisinde değerlendirilir. Bu durumun bir sonucu olarak Adler yaklaşımının temel önermelerinden biri olan *sosyal ilgi* kavramına dikkat çekilir. Genel anlamıyla, bireylerin kendisini toplumun bir parçası olarak görmeleri, kişiler arası ilişkilerinde özdeşim kurabilmeleri, olayları başkalarının gözünden de değerlendirebilmeleri ve başkalarının iyiliğine katkıda bulunabilmeleri olarak tanımlanan sosyal ilginin (Ansbacher, 1991), bireylerin yaşam doyumunun ve ruh sağlığının önemli bir belirleyicisi olduğu bilinmektedir (Adler, 1957). Kendini içinde bulunduğu gruba, aileye ve topluma ait hissetmeyen bireylerin sosyal ilgi eksikliği göstereceği (Manaster ve Corsini, 1982) ve sosyal ilgi eksikliğinin ailede yaşanan çeşitli sorunların kaynağı olabileceği tartışılmaktadır (Adler, 1957; Crandall, 1980). Bu anlamda Adler aile danışmanlığının amacı, çocukların kendilerini ailelerine ve topluma ait hissetmelerinin ve sosyal ilgi geliştirebilmelerinin, daha sağlıklı bireyler olabilmeleri için gerekli olduğunu ebeveynlere gösterebilmektir (Manaster ve Corsini, 1982).

Her bireyin erken yaşam deneyimleri doğrultusunda kendisi, yaşamı, diğer bireyler ve dünya hakkındaki çıkarımlarının sonucu olarak oluşturduğu *yaşam stili* de bu sosyal bağlam içerisinde gelişmektedir (Manaster ve Corsini, 1982). Her bir aile üyesi, aile içerisinde kendi oluşturdukları yaşam stiline göre davranmakta ve böylece dinamik bir aile sisteminin oluşmasına katkı sağlamaktadır (Carlson ve Robey, 2011). Aile üyelerinin yaşam

stilllerinin yanı sıra bir sistem olarak aile de kendi yaşam stilini ve yaşam örüntüsünü yaratmaktadır (Sherman, 1999). Yaşam stilinin değerlendirilmesi bireylerin *kişisel mantığını* oluşturan algılarının, inançlarının ve yargılarının anlaşılmasını sağlamaktadır (Sweeney, 2009). Bireylerin yaşam stillerini anlamak amacıyla ayrıntılı bir yaşam stili analizi yapılır. Bu amaçla öncelikle aile bütünlüğü incelenerek ailedeki her bir aile bireyinin yaşı, cinsiyeti, varsa aile ile birlikte yaşayan diğer önemli kişiler, çocukların doğum sırası ve birbiriyle olan ilişkileri hakkında bilgi edinilir (Adler, 1964; Ferguson-Dreikurs, 1999). Aynı zamanda aile ilişkileri hakkında sorular sorularak ailenin değerleri, mitleri ve gelenekleri öğrenilir (Manaster ve Corsini, 1982). Psikolojik danışmanın aile bütünlüğünü anlamaya çalışırken hem çocuklara hem de ebeveynlere yöneltebileceği bazı sorular şu şekildedir: “Bu ailede büyümek senin için nasıldı?”; “Bu ailedeki en büyük (en küçük, ortanca ya da tek) çocuk olmak nasıldı?”; “Ebeveynleriyle ilişkilerini tarif eder misin?”, “Kimi daha çok severdin?”, “Kardeşler arasında kim annenin/babanın gözde çocuğuydu?”; “Ebeveynler arasındaki ilişki nasıldı?”, “Aile reisi kimdi?”, “Önemli kararları kim alırdı?”, “Sorunlar nasıl çözüldü?”, “Duygularını açıkça gösterirler miydi?”, “Disiplin kuran kimdi?”, “Çocuklar incindiğinde ya da korktuğunda kime giderlerdi?”; “Aile değerleri nelerdi?”; “Kardeşleriyle ilişkin nasıldı?”, “En iyi notları kim alırdı?”, “Kim daha atletikti?”, “Kimin daha çok arkadaşı vardı?”, “En çok kimin başı derde girerdi?”, “Kardeşler şimdi ne yapıyorlar?” (Sperry ve Sperry, 2012, s. 195). Bireylerin yaşam stilinin açıklayıcısı olduğu düşünülen erken çocukluk anıları (örneğin, 9 yaşından öncesini düşün — ve hatırladığın ilk anıyı anlat) ve rüyalar hakkında da ayrıntılı bilgi edinilerek bireylerin göze çarpan ve tekrar eden yaşam örüntüleri hakkında yorumlarda bulunulur (Adler, 1964; Sweeney, 2009). Tüm bu bilgiler ışığında aile bireylerinin yaşam stillerinin anlaşılmasıyla birlikte bireylerin aile içerisindeki pozisyonlarını, kendilerini nasıl değerlendirdiklerini, hedeflerini ve aile ilişkilerindeki örüntüleri ortaya çıkarabilmek amaçlanmaktadır.

Bireylerin ve ailelerin gelişimi için Adler yaklaşımının önem verdiği temel ilkelerden bir diğeri de *cesaretlendirmedir*. Adler, bireylerin cesaretlerinin kırılmış olabileceğine inanır ve bunun aileler için de benzer olduğunu söyler. “Aile sistemi içerisinde yaşanan sorunların cesaretsizliğin bir sonucu olduğu ve cesareti kırılmış çocukların, cesareti kırılmış ebeveynlerle etkileşim içinde oldukları, bunun ise nesillerce tekrar eden bir örüntüye dönüştüğü” vurgulanır (Carlson ve Robey, 2011, s. 233). Aileler, ellerinden gelenin en iyisini çoktan denedikleri ve aileyi geliştirmek adına başka seçeneklere sahip olmadıkları, başka bir deyişle cesaretleri olmadığı için, yardım almak istemektedirler (Alessi, 1987). Adler aile danışmanlığının hedefi ise hata yapmanın normallliğini vurgulayarak, aile üyelerini cesaretlendirmekle birlikte, ailenin güçlü ve olumlu yönlerine odaklanarak, bir sistem olarak aileyi de cesaretlendirmektir (Abramson, 2007).

Adler, insan davranışının amaçlı olduğunu ve insanın kendisi için önemli olan amaçlar doğrultusunda hareket ettiğini öne sürer (Adler, 1954). Aile üyeleri aile içerisindeki etkileşimlerinde de kendi yaşam amaçlarına göre davranmaktadır. Adler aile danışmanlığı, aile üyelerinin davranışlarını anlamak için, bu davranışların hizmet ettiği amaçları anlamının önemine dikkat çekmekte ve yetişkinlerle karşılaştırıldığında çocukların amaçlarını belirleyebilmenin daha kolay olduğu görülmektedir (Dinkmeyer ve Dinkmeyer, 1992). Bu noktada, Dreikurs’un çocukların uygun olmayan davranışlarının yapısını açıklayan sınıflaması ön plana çıkmaktadır. Dreikurs, çocukların dört temel hatalı amacı ve bu amaçları karşılamak adına geliştirdikleri hatalı davranışları olduğunu öne sürer: dikkat çekme, güç, intikam ve yetersizlik (Bitter, 1991). Çocukların sıklıkla kendi hatalı amaçları hakkında farkındalıklarının yüksek olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, aile danışmanlığı sürecinde, öncelikle ebeveynleri çocuklarının hatalı amaçları konusunda bilgilendirmek ve böylece çocuklarının uygun olmayan davranışlarını anlamlandırmalarını kolaylaştırmak amaçlanır (Bitter ve Main, 2011). Bu amaçlar hakkında bilgi sahibi olan ebeveynler ve aile danışmanları, çocukların kendi amaçları hakkında içgörü kazanmalarına ve bu amaçlara ulaşmak için daha etkili ve uygun davranışlar geliştirmelerine yardımcı olurlar (Dreikurs, Grunwald ve Pepper, 1998; Sweeney, 2009).

Adler aile danışmanlığının amaçları, ailelerin sorunlarına ve danışma sürecinden beklentilerine göre değişiklik gösterse de, aile üyelerinin özsayıgılarını arttırmak, aile içindeki karar alma sürecine katılımını sağlamak, sosyal ilgilerini teşvik etmek ve aile üyelerine etkili dinleme, iletişim ve çatışma çözme becerilerini kazandırmaktır (Dinkmeyer vd., 1987; Dinkmeyer ve Dinkmeyer, 1992). Böylece, her bir aile bireyindeki değişimi sağlamanın yanı sıra, bir bütün olarak ailedeki değişimi gerçekleştirmek ve idealdeki demokratik, olumlu, cesaretlendirici ve destekleyici bir aile ortamını oluşturabilmeleri için ailelere yardımcı olmak hedeflenir (Oryan, 2014; Sherman, 1999).

ADLER AİLE DANIŞMANLIĞI SÜRECİ VE BASAMAKLARI

Adler aile danışmanlığı sürecine bakıldığında, ailenin yalnızca bir üyesinin olumlu yönde atacağı bir adımla bile aile sisteminde anlamlı bir değişimin gerçekleşebileceğinin savunulduğu görülmektedir (Abramson, 2007; Pfeifferlé ve Mansager, 2014). Bu nedenle, danışma oturumlarına aile üyelerinin tamamının katılımı her ne kadar daha istendik olarak değerlendirilse de, tüm aile üyelerinin danışma sürecine katılımı gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır; hatta ailenin ve aile danışmanının verdiği kararlar, tek bir aile üyesi dahi aile danışmanlığı alabilme şansına sahiptir (Abramson, 2007; Oberst ve Stewart, 2003). Bu durum sadece bir aile üyesinin aile sistemi hakkındaki algısına dair bilgi edinebileceği için bir dezavantaj olarak kabul edilse de (Sherman ve Dinkmeyer, 1987), diğer aile bireylerinin danışma sürecine katılmadığı durumlar için son seçenek olarak değerlendirilmektedir.

Adler yaklaşımında psikolojik danışma ve psikoterapi süreci dört temel basamağı kapsamaktadır: ‘ilişki kurulması’, ‘bireysel dinamiklerin incelenmesi’, ‘yorumlama’ ve ‘yeniden oryantasyon’. Bu basamakların takip edilişi ve uygulanışı, hem bireyle hem de bir sistem olarak aileyle çalışırken benzerdir. Bu basamaklar her zaman art arda gelmemekle birlikte, pratikte iç içe geçmektedir. Her bir basamağın içeriği ve bu basamaklarda kullanılan yöntemler aşağıda aile danışmanlığı çerçevesinde tartışılacaktır.

1. İlişki Kurulması

İlişkisel bir yaklaşım olan Adler yaklaşımına göre danışan ve psikolojik danışman arasında güçlü bir terapötik ilişkinin kurulması, diğer basamakların ve tüm danışma sürecinin etkililiğinin belirleyicisidir (Watts, 2000). Ailenin, danışma oturumlarına getirdiği konu ile çalışmaya başlamadan önceki ilk adım, aile ve aile danışmanı arasında güvenin ve saygının inşa edilmesidir. Psikolojik danışman ve danışan/aile arasında sağlıklı bir terapötik ilişki kurulabilmesi için psikolojik danışman, sosyal ilgiyi göstermek konusunda tüm süreç boyunca danışanlara/ailelere model olur (Watts, 2003). İkinci adım ise, psikolojik danışmanın ve ailenin danışma oturumlarına ilişkin amaçlarının ne ölçüde uyduğunun belirlenmesidir (Stein, Mozdierz ve Mozdierz, 1998). Aile danışmanlarının tüm danışma süreci boyunca sergileyecekleri eşitlikçi tutum, ailenin psikolojik danışmana karşı güven duymasına yardımcı olur ve aile, psikolojik danışmanın herhangi bir aile üyesinin tarafını tutmadığı konusunda ikna olur (Oberst ve Stewart, 2003).

Bireysel psikolojik danışmada, bireyle etkili bir şekilde çalışabilmek için ilişki kurma ve amaç oluşturma göreceli olarak daha kolay olsa da, ailelerle çalışırken bunu sağlamak aile danışmanı açısından daha zor olabilmekte ve daha çok çaba gerektirebilmektedir. Abramson (2007) bu durumu şu şekilde formüle etmektedir: “Terapötik süreçteki her bir fazla sayıdaki danışan, içlerinden birinin memnun olmama ya da direnç gösterme olasılığını artırır” (s. 374). Direnç, aile içerisinde çatışma ya da güç savaşı olduğu ve/veya ailenin aile danışmanlığı alması için başka bir kurum tarafından refere edildiği ya da mecbur bırakıldığı durumlarda ortaya çıkabilmektedir (Abramson, 2007; Milliren ve Barrett-Kruse, 2002). Aile danışmanının direnç ile karşılaştığında takip edeceği ilk adım, ailenin danışma oturumlarından beklentisini ve işbirliği yapmak istememesinin altındaki sebebi kavramak; ikinci adım ise, danışma sürecinin ilerleyebilmesi için aile ile birlikte ortak amaçlar oluşturmaktır (Dinkmeyer ve Dinkmeyer, 1992). Özellikle uygulamada deneyimli olmayan aile danışmanları ya da danışman adayları için aile üyelerinde ortaya çıkabilecek olası direncin farkında olabilmek büyük önem taşımaktadır (Milliren ve Barrett-Kruse, 2002). Aksi takdirde danışma süreci, aile ve psikolojik danışman arasındaki bir güç savaşına dönüşebilir ve süreç başarısızlıkla sonuçlanabilir. Hem işbirliği içerisinde olan ailelerle hem de direnç gösteren ailelerle çalışırken, bu basamakta başarılı olabilmek, etkili bir psikolojik danışma süreci için öncüdür. Önemli olan, danışma sürecini olumlu ve cesaretlendirici kılabilmektir.

2. Bireysel Dinamiklerin İncelenmesi

Daha önce de ifade edildiği gibi, aile üyelerinin amaçlarını ve birbirleriyle olan etkileşimlerini anlamak, ailenin dinamiklerini anlamak açısından önem taşımaktadır. Adler aile danışmanlığında aileden bilgi edinmek ve bu doğrultuda aileyi değerlendirmek, tüm danışma süreci boyunca devam etmektedir (LaFountain ve Mustaine, 1998). Bu basamağın amacı, aile üyelerinin yaşam tarzları, inançları, algıları ve davranışları arasındaki etkileşimleri görmek ve birbirleriyle uyumlu ya da çelişen amaçlarının olup olmadığını belirlemektir (Abramson, 2007). Ailenin genel atmosferini, aile bütünlüğünün doğasını, ailede var olan kuralları ve değerleri tanımlamak, aile dinamiğini bütünsel olarak anlayabilmek açısından önem taşımaktadır (Milliren ve Barrett-Kruse, 2002).

Aile ve aile danışmanı arasında istenen ilişki kurulduktan sonra, aile danışmanı ilk olarak ebeveynlerle, daha sonra ise çocuklarla görüşür. Ebeveynlerin çocuklarının problemleri davranışları karşısında nasıl tepki verdiklerini anlamak için ‘Çocuğunuzun uygun olmayan davranışı karşısında ne yaptınız?’, ‘Diğer kardeş(ler) bu durum karşısında nasıl davrandı?’, ve ‘Ailenizin tipik bir gününüzü anlatır mısınız? şeklinde soruları yanıtlaması beklenir (Stein vd., 1998; Bitter ve Main, 2011). Aile danışmanları, ailedeki örüntüler hakkında daha detaylı bilgi edinebilmek ve aile üyelerinin amaçlarını ortaya çıkarabilmek adına, bazı tipik sorulara da yanıt bulmak isterler. Bunlar: ‘Her bir aile üyesinin amaçları nelerdir?’, ‘Hangi aile üyeleri amaçlarına ulaşmak konusunda başarılı, hangileri değil?’, ‘Hangi aile üyeleri diğerlerini amaçlarına ulaşmaları konusunda engelliyor?’, ‘Üyelerin amaçlarına ulaşmalarının bedelleri ve yararları nelerdir ve ailede bunun bedelini kim(ler) ödemektedir?’ (Abramson, 2007, s. 377). Ayrıca, çocuklarla da, ebeveynlerinin onlara karşı olan tutumlarına ve kardeşleriyle aralarındaki etkileşime yönelik algılarını anlamak için bir görüşme yapılır (Sweeney, 2009). Bu görüşmede çocukların diğer aile üyelerini referans aldıklarında aile içerisindeki kendi pozisyonlarını nasıl değerlendirdikleri, kendilerini kardeş(ler) ile karşılaştırdıklarında daha az avantajlı veya başarılı görüp görmedikleri ve çevreleriyle ilişkileri incelenir (Adler, 1964, 1986). Aile danışmanı, aile üyelerinden edinilen bu tür bilgilerden sonra, ailelerin hali hazırda geliştirmiş olduğu güçlü ve olumlu yanlarını onlara göstermeye ve değişim konusunda cesaretlendirmeye odaklanır.

3. Yorumlama

Adler yaklaşımına göre aile danışmanı yorum yapmaya danışma sürecinin başından itibaren başlamaktadır. Bu basamakta, aile danışmanı, aile üyeleri ve aile dinamikleri ile ilgili danışma süreci boyunca yaptığı gözlemleri ve çıkarımları uygun ve dikkatli bir şekilde aile üyelerine iletir. Yorumlamadaki esas amaç aile üyelerine tanı koymak değil, aile bireylerinin davranışları altındaki motivasyonu ve amaçları anlayarak bireylere açıklamaktır (Sweeney, 2009). Yapılan yorumlar aracılığı ile ailenin yapısını ve işleyişini anlamalarında aileye yardımcı olabilmek ve içgörü kazandırmak hedeflenir (Stein vd., 1998). Yorumlama, aile danışmanının gözlemlerine, iç görüşüne ve muhakemesine bağlıdır. Bu nedenle, aile danışmanlarının yorumlarının yanlış olabilme ihtimali konusunda hazırlıklı olmaları ve herhangi uygun olmayan bir yorumu düzeltmeleri için danışanlarını cesaretlendirmeleri beklenmektedir (Sweeney, 2009). Bu noktada, aile danışmanları yaptıkları yorumlar ve öne sürdükleri hipotezler hakkında aileden ‘onay refleksi’ (gülümseme, sözel tepkiler, vb.) almaya çalışarak yorumlarının doğruluğunu test etmeye çalışırlar. Böylece, aile üyeleri danışma sürecinde kendi davranışlarının diğerlerini nasıl etkilediğini anlamak için fırsat bulur ve eğer kişi kendi amacı olmayan bir şekilde, bir diğer aile üyesini etkilediğini fark ederse, değişimi gerçekleştirmeye başlayabilir (Abramson, 2007). Bu basamakta, aile danışmanları yüzleştirme yöntemini kullanarak, aile üyelerinin ya da bir bütün olarak ailenin tutarlı olmayan davranışlarına dikkat çekebilir ve bu davranışların diğer aile üyelerinin amaçlarına ulaşmalarını ne şekilde engellediği konusunda içgörü kazanmalarını sağlayabilir (Oberst ve Stewart, 2003). Aile danışmanlarının, hem yorumlama hem de yüzleştirme yaparken dikkatli olmaları, aile değerlerindeki olası kültürel farklılıklara duyarlı olmaları beklenmektedir.

4. Yeniden Oryantasyon

Aile danışmanlığının son basamağı olan, değişimi kolaylaştırmayı ve aileler için olumlu bir hareket planı oluşturmayı amaçlayan bu basamak, aynı zamanda daha sağlıklı bir aile yaşamı için aileleri bilgilendirmeyi de içerir (Milliren ve Barret-Kruse, 2002; Stein vd., 1998). Dolayısıyla, aile üyelerinden diğer aile üyelerinin ve bir sistem olarak ailenin amaçlarını anlamış olmaları beklenir (Carlson ve Robey, 2011). Psikolojik danışmanlar sahip oldukları rehber rolleriyle yarışmacı ve çelişkili bir aile atmosferi yerine, saygılı ve işbirlikçi bir aile atmosferi sağlamaya çalışırlar (Abramson, 2007). Buna ek olarak, güvenli ve cesaretlendirici bir ortam sağlamak, ebeveynlere aile içerisinde lider olabilmeleri için izin vermek, bu basamağın alt hedeflerindedir (Carlson ve Robey, 2011). Adler, bütün danışma sürecinin eğitsel bir deneyim olduğuna inanır. Bu amaçla, yeniden oryantasyon sürecinin bir parçası olarak ailelerin eğitilmelerine yönelik uygulamalara (örneğin, ebeveyn eğitimi, aile toplantıları) başvurulmaktadır. Bu uygulamalar bir sonraki başlık kapsamında tartışılacaktır.

Aile danışma süreci boyunca, bir grup lideri olarak aile danışmanının rolü, aile üyelerinin yeni beceriler öğrenebilmelerine olanak sağlamak, bu becerileri uygulamaları konusunda cesaretlendirici olmak, aileyi danışma amaçları odağında tutmak ve tarafsız kalmaktır.

ADLER AİLE DANIŞMANLIğI UYGULAMALARI

Adler aile danışmanlığı yaklaşımına göre danışma hizmeti almak isteyen ailelere yardım etmenin etkili bir yolunun ‘ebeveyn eğitimi’ olduğu düşünülmektedir (Bitter, Christensen, Main ve Nicoll, 2011; Watts, 2003). Genellikle çocuklarının problemli davranıŐlarından Őikayet eden ebeveynler, çatışma çözme yi öğrenmek, çocuklarıyla daha iyi bir etkileşim kurmak ve daha etkili ebeveynler olmak konusunda eğitime ihtiyaç duyarlar (Bitter vd., 2011; Carlson ve Robey, 2011). Adler yaklaşımını temel alan farklı ebeveyn eğitimi programları olsa da bu programlar ortak olarak ebeveynlere çocuklarının istenmedik davranıŐlarıyla baş etmede etkili beceriler  ğretebilmeyi ve demokratik ebeveyn tutumu kazandırabilmeyi hedeflemektedir (Chang ve Ritter, 2004; McKay ve McKay, 1983).

Mooney (1995) farklı ebeveyn eğitimi programlarının etkililiğini değerlendirdiği çalıŐmasında, Adler yaklaşımına dayalı ebeveyn eğitiminin, ebeveynlerin çocuklarına yönelik demokratik tutumunu ve cesaretlendirici olma düzeyini arttırdığını (Hinkle, Arnold, Croake ve Keller, 1980; Moore ve Dean-Zubritsky, 1979), ebeveynlerin kısıtlayıcı ve otoriter tutumlarını ise azalttığını göstermektedir (Freeman, 1975). Elde edilen ampirik bulgular, Adler ebeveyn eğitiminin, ebeveynlerin çocuklarına karşı olan tutum ve davranışlarını deđiŐtirmeleri konusunda etkili olduğunu göstermiŐ olsa da (orneğin, Campbell ve Sutton, 1983), Adler ebeveyn eğitiminin farklı kültürlerdeki etkililiğinin incelendiği çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Chang ve Ritter, 2004).

Daha önce de belirtildiği üzere, Adler yaklaşımının bakış açısına göre insanın davranışı amaçlıdır. Bu nedenle, ebeveyn eğitiminde, psikolojik danışmanlar ebeveynleri çocuklarının uygun olmayan davranışlarının altındaki amaçları anlamaları ve uygun çözüm yolları bulabilmeleri konusunda da eğitirler (Chang ve Ritter, 2004). Çocukların istedik davranışları karşısında ödül, istenmeyen davranışları karşısında ise ceza verme yaklaşımı yerine Adler, ebeveynlerin çocuklarının davranışlarının ‘doğal ve mantıksal sonuçları’ hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini savunur (Manaster ve Corsini, 1982). Doğal sonuçlar, ‘yanlış bir davranıŐın, bir baŐkasının müdahalesi olmadan doğurduğu olumsuz sonuçlar’, mantıksal sonuçlar ise ‘yanlış bir davranıŐın, bir baŐkasının kasıtlı müdahalesini de gerektiren sonuçları’ olarak tanımlanmaktadır (Sweeney, 2009, s. 48). Çocuklar doğal sonuçlara, yaptıkları davranıŐın sonucunda doğrudan maruz kalırken, mantıksal sonuçların çocukla birlikte tartıŐılması ve ocuk tarafından kabul edilmesi gerekmektedir (Dreikurs vd., 1998). Sınavlarına alıŐmayan bir öğrencinin bunun sonucunda düŐük notlar alması, kendiliğinden gerçekleŐen doğal sonuçlara bir örnektir. Öte yandan, kardeŐinin oyuncaklarına zarar veren bir çocuktan, o oyuncaklarla bir daha oynamaması ya da oynadığı zaman zarar vermemesi konusunda seçim yapmasını istemek, davranıŐın mantıksal sonucudur. Mantıksal sonuçların doğrudan hatalı davranış ile ilgili ve ölçülü olması, uygun olmayan davranıŐın çocukla birlikte tartıŐılması ve ebeveynlerin çocuklarının yaptıkları seçimlere saygı göstermesi gerekmektedir (Carlson, Portes ve Fullmer, 1977; Dreikurs vd., 1998). Sonuç olarak, çocuklarının hatalı davranışlarını deđiŐtirmek konusundaki seçenekleri hakkında bilgi edinen aileler, bu davranışları deđiŐtirmek için ceza yerine mantıksal sonuçları kullanarak, uygun olan davranışı yapma konusunda çocuklarını motive eder, onlara seçim yapma ve seçimlerinin sorumluluklarını alma fırsatı verdikleri demokratik bir ortam sağırlar (Ferguson-Dreikurs, 1999; McKay ve McKay, 1983).

Ceza yerine mantıksal sonuçları kullanmaları için eğitilen aileler, aynı zamanda övgü ve cesaretlendirme arasındaki fark konusunda da bilgilendirilirler. Adler yaklaşımının temel öğretilerinden biri olan cesaretlendirmenin, davranıŐın sonucu için değil, ortaya koyulan çaba için gösterilmesi gerekmektedir (Chang ve Ritter, 2004). Bu doğrultuda, ailelerden çocuklarının güçlü yönlerine, değişime yönelik attıkları adımlara odaklanmaları, onlara inandıklarını ve güvendiklerini belirterek, çocuklarını cesaretlendirmeleri beklenir (McKay ve McKay, 1983).

Adler yaklaşımına dayalı ebeveyn eğitimini diğer kuramsal temelli eğitimlerden ayıran en temel ve köklü uygulama, Adler Açık Oturum Aile DanıŐmanlıđıdır (Adlerian Open Forum Family Counseling). 1920’li yıllarda Avusturya’da, önce Adler ve ardından Amerika BirleŐik Devletleri’nde Dreikurs, Aile Eğitim Merkezleri aracılığı ile Açık Oturum Aile Danışmanlığı uygulamalarını yapma fırsatı bulmuŐlardır (bk. Evans ve Milliren, 1999; Manaster ve Corsini, 1982). Tek bir aile ile çalıŐmak yerine, ailelerle grup ortamında çalıŐmak için fırsat sunan Açık Oturum Aile Danışmanlığı, eğitsel bir süreç olarak görülmekte ve bu uygulamalarda iki ayrı grup bulunmaktadır (Chang ve Ritter, 2004). Bunlardan ilki odak aile; ikincisi ise, aileler ve eğitmciler gibi çeşitli katılımcılardan oluŐan dinleyici grubudur (Stein vd., 1998). Psikolojik danışman, ilk olarak, sadece odakta olan ailedeki ebeveynlerle, çocuklar olmaksızın görüşme yapar. Daha sonra ise, ebeveynler başka bir yere alınarak,

sadece çocuklarla görüşme yapılır (Ansbacher ve Ansbacher, 1956). Bu görüşmelerde hem ebeveynlerden hem de çocuklardan ailedeki dinamikler, aile bütünlüğü, çocukların hatalı amaçları, ebeveynlerin çocukların davranışları karşısında nasıl tepkiler verdikleri ve ailelerin tipik bir günü hakkında bilgi edinilir (Hartshorne, Sperry ve Watts, 2010). Son olarak, aile danışmanı odadaki aile ile ilgili yorum yapabilecek kadar bilgiye ulaştıktan sonra, ebeveynler tekrar danışmanın yapıldığı alana alınır ve aile danışmanı, çocuklar olmaksızın, aileye ilişkin gözlemlerini ve yorumlarını dinleyici grup önünde açıklar (Hartshorne vd., 2010). Açık Oturum Aile Danışmanlığı uygulamasının amacı, odakta olan aileye sorunları hakkında yardım ederken, aynı zamanda orada bulunan ve süreci takip eden dinleyici grubu da eş zamanlı olarak eğitmektir (Evans ve Milliren, 1999). Böylece dinleyiciler, odadaki ailenin sorunlarını tartışma, aile üyeleri arasındaki mevcut etkileşimleri görme, sorunlar için farklı çözüm yolları üretme ve bu çözümleri kendi hayatlarında da karşılaşılabilecekleri benzer sorunlar için genelleyebilme şansına sahip olurlar (Ansbacher ve Ansbacher, 1956; Croake ve Hinckle, 1983). Açık Oturum Aile Danışmanlığında dinleyici grup, aile danışmanının öne sürdüğü yorumlar karşısındaki olumlu ya da olumsuz düşüncelerini sunabilirler. Bir başka deyişle, aile danışmanı, dinleyici grup tarafından değerlendirilir (Bitter vd., 2011). Danışma oturumunun sonunda, hem dinleyiciler hem de danışman, odadaki aile için yapıcı önerilerde bulunur. Açık Oturum Aile Danışmanlığı, Adler aile danışmanlığı uygulamaları içerisinde köklü bir geçmişe sahip olsa da, bu uygulamanın içerebileceği etik sorunları araştıran çalışmaların ilgili alanyazında oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Hartshorne vd., 2010).

Adler, etkili bir aile danışmanlığı süreci için, ailelerin öğrenilen davranışların pratiğini yapmasına ve buna olanak sağlaması adına danışma oturumları dışında yapılacak uygulamalara da oldukça önem vermektedir (Dinkmeyer ve Dinkmeyer, 1992). Bu amaçla ailelere, aile üyelerinin duygularını, düşüncelerini paylaşabilmelerini, uygun olmayan davranışların mantıksal sebeplerini tartışabilmelerini, ailedeki sorunlarla başa çıkabilmelerini ve çözüm önerileri üretebilmelerini sağlayan 'Aile Toplantıları' düzenlemeleri önerilir (Chang ve Ritter, 2004; Smith, 1992). Adler yaklaşımının son 40 yıldır önem verdiği bu uygulama, her bir aile bireyinin konuşmak istediği konuyu ya da sorunu gündeme getirebilmesi için ailelere özel bir fırsat sunmakta, demokratik ve olumlu bir aile ortamı yaratabilmeleri ve sürdürülebilmeleri için ortam yaratmaktadır (Oryan, 2014). Aile danışmanı, aile toplantılarının amacını ve etkililiğini aile bireylerine açıkça anlatarak ve danışma süreci boyunca toplantıların nasıl geçtiği konusunda aileleri konuşmaya teşvik ederek, ailelerin bu toplantıları işlevsel olarak kullanabilmelerine yardımcı olur (Watts, 2003). Aile toplantılarının farklı kültürlerdeki aileler tarafından nasıl uygulandığının araştırıldığı güncel bir çalışmada, Amerikalı ve İsraili ailelerin kendi kültürel değerlerine ve inançlarına göre aile toplantıları uygulamasını farklı şekillerde yorumladıkları ve uyguladıkları sonucuna varılmıştır (Oryan, 2014). Ancak, bu uygulamanın farklı kültürlerdeki uygulanabilirliği konusunda yapılan araştırmaların sayıca yeterli olmadığı da görülmektedir.

ADLER AİLE DANIŞMANLIĞINDA KULLANILAN TEKNİKLER

Adler aile danışmanlığı, ailelerin karşılaşılabilecekleri farklı türdeki sorunlarla baş etmede etkili bir kuramsal bakış açısı sunsa da, danışma sürecinde kullanılacak teknikler, diğer kuramsal yaklaşımlardan da alınabilmektedir (Carlson ve Robey, 2011). Bu anlamda, Adler yaklaşımı, teknik olarak, eklektik bir bakış açısı sunmaktadır (Manaster ve Corsini, 1982).

Adler aile danışmanlığının eğitsel amacına yönelik olarak, ailelere iletişim becerilerinin, çatışma çözme stratejilerinin ve problem çözme becerilerinin öğretilmesi oldukça önem taşımaktadır (Watts, 2003). Bu amaçla kendi adına konuşma, açık iletişim kurma, etkin dinleme, empati kurma ve herhangi bir aile üyesini suçlamama gibi en temel iletişim kuralları ve ilgili beceriler aile üyelerine öğretilir (Dinkmeyer ve Dinkmeyer, 1992). Ayrıca, Adler yaklaşımını benimseyen psikolojik danışmanlar, danışma süreci boyunca aileyi destekleyerek ve cesaretlendirerek, aile bireylerine görev ve ödev verme, rol oynama gibi teknikleri de kullanmayı tercih ederler (Stein vd., 1998). Aile danışmanları, ailedeki ilişkisel dinamikler hakkında bilgi edinebilmek için genogram ve aile heykeli yapma; ailelerin yeni tutumlar geliştirmesi için bibliyoterapi; aile bireylerinin problem çözme becerilerini öğrenebilmesi ve prova edebilmesi için de rol oynama ve rol değiştirme tekniklerini kullanılabilmektedir (Milliren ve Barret-Kruse, 2002; Oberst ve Stewart, 2003).

KÜLTÜREL UNSURLAR VE ADLERYEN AİLE DANIŞMANLIĞI'NIN TÜRK KÜLTÜRÜ AÇISINDAN UYGULANABİLİRLİĞİ

Kültür, bireylerin yanı sıra, aileler üzerinde de etkili olmakta ve bu etki, aynı aile içerisindeki her bir üye için farklılaşabilmektedir. Adler kuramı (Bireysel Psikoloji), bireyleri içinde buldukları aile ve sosyal sistem içerisinde değerlendirerek, aile bireylerinin ve ailelerin sahip oldukları farklı kültürel bakış açılarına dikkat çekmekte ve bu anlamda çok kültürlü psikolojik danışma yaklaşımlarının öncüsü sayılmaktadır (Capuzzi ve Gross, 2014). Adler yaklaşımının temel ilkelerinin, bireyi aile sistemi içerisinde ele alarak, bireyin gelişiminde ailenin oynadığı rolü vurgulamasının Türkiye kültürünün değerleri ile uyumlu olduğu daha önce tartışılmış olsa da (Hatipoğlu Sümer ve Rasmussen, 2012), Adler aile danışmanlığının Türkiye'deki önemini ve uygulanabilirliğini tartışan bir çalışmanın henüz bulunmadığı bilinmektedir.

Türkiye, geleneksellikten modern cinsiyet rollerine ve aile yapısına geçiş döneminde olan ancak, halen kolektivist değerleri koruyan ve ailevi birlikteliğe önem veren bir ülke olarak tanımlanmaktadır (Aycan ve Eskin, 2005; Kara, 2007). Bu nedenle, bireyci bir kültürde geliştirilen Adler aile danışmanlığının bazı uygulamalarının Türk ailelerinin kültüre özgü beklentileri ve değerleri ile uyumlu olmayabileceği düşünülebilir. Örneğin, bireyci Batı toplumlarının aksine, Türk geleneksel aile yapısı, çocukların üzerinde ebeveynler tarafından kurulan otoriteyi ve özellikle kız çocuklarının özerk ve bağımsız olmalarındansa, ebeveynlerine bağlı ve itaatkar olmalarını desteklemektedir (Poyrazlı, 2003). Öte yandan, kentleşme ve sosyo-ekonomik gelişmelere bağlı olarak, ailelerin çocuk eğitiminde özerkliğe verdikleri önemin giderek arttığı; ancak, halen aileye olan bağlılığın ve ebeveynlerin çocuklar üzerindeki kontrolünün önemsendiği tartışılmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005; Kara, 2007). Bu bağlamda, Adler aile danışmanlığının, çocukların özerk yetiştirilmesi ve demokratik bir anne-baba stili ve aile ortamı geliştirebilmeye yaptığı vurgunun (Adler, 1986), otoriter bir tutum sergilemeye alışkın olan ebeveynlerin danışma sürecinden beklentileriyle çelişebileceği tartışılabilir. Bu noktada, aile danışmanlarının, Adler aile danışmanlığı uygulamalarının bireyci ve toplumcu kültürlerdeki aileler tarafından farklı şekilde yorumlandığını ve pratik edildiğini göz önünde bulundurması (Oryan, 2014), ailelerle çalışırken ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki kendi rollerini nasıl gördüklerini, çocukların bağımsızlığını ve ailedeki hiyerarşiyi nasıl değerlendirdiklerini anlamaya zaman ayırması gerekmektedir. Başka bir deyişle, Adler aile danışmanlığı bakış açısını benimseyen psikolojik danışmanların, danışma sürecinin hedeflerini belirlerken ve bu yaklaşımın tekniklerini uygularken, ailelerin sosyo-kültürel ve sosyo-politik geçmişlerini göz önünde bulundurmaları ve farklılıklara duyarlı olmaları oldukça önem taşımaktadır.

Türk kültüründe bireylerin aile bağlarına ve ailevi birlikteliğe oldukça önem verdiği ve hayatlarındaki sorunları paylaşmak ve destek almak için genellikle aile üyelerine danışmayı tercih ettikleri bilinmektedir (Doğan, 2000). Burada, Adler yaklaşımının, aile üyelerine kendilerini ifade edebilmeleri ve ailenin işlevselliğini artıracak özel zamanlar sağlaması açısından önemli bulunduğu aile toplantıları uygulamasının, özellikle aile üleriyle birlikte vakit geçirmeyi önemseyen ailelerle çalışırken etkili bir araç olarak kullanılabilmesi tartışılabilir. Ancak, geleneksel ve ataerkil Türk aile yapısı özelliklerini taşıyan ailelerde, baba figürünün otoriteyle eşleştiği ve çocukların daha çok anneleriyle duygularını paylaşabildikleri düşünüldüğünde (Poyrazlı, 2003), bu toplantılara babaların etkin katılımını sağlamanın güç olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiyedeki psikolojik danışmanların çoğunlukla okullarda görev yaptığı ve ailelerin yaşadıkları sorunlarla sıklıkla karşı karşıya gelen kişiler olduğu bilinmektedir. Adler ebeveyn eğitiminin ilkelerini ve öğretilerini ebeveynlere ulaştırmanın etkili bir yolu olarak oluşturulan 'Ebeveyn Çalışma Gruplarının' (McKay ve McKay, 1983), velilere yeni becerilerin kazandırılması konusunda oldukça etkili bir araç olarak okul psikolojik danışmanları tarafından kullanılabilmesi düşünülmektedir. Bununla birlikte Türkiyede henüz uygulaması bulunmasa da, Açık Oturum Aile Danışmanlığının, okul psikolojik danışmanları tarafından aynı anda birçok ailenin eğitilmesi amacıyla okul ortamında etkili bir şekilde kullanılabileceği düşünülmektedir.

Danışan ve psikolojik danışman arasındaki ilişki açısından bakıldığında, bireysel Batı kültürünü temsil eden, psikolojik danışmanın danışma süreci içerisinde etkin ve yönlendirici olmadığı ve daha az yapılandırılmış bir danışma ortamı sunan yaklaşımların, Türk kültüründe işlevsel olmayabileceği daha önce tartışılmıştır (Poyrazlı, 2003). Öte yandan, Adler aile danışmanlığının eğitsel yönünün ve aile danışmanının süreç içerisinde etkin, işbirlikçi ve öğretici rolünün (Stein vd., 1998), danışma sürecinde psikolojik danışman tarafından eğitime ve yönlendirilme beklentisi içerisinde olan ailelerle çalışırken etkili olacağı savunulabilir. Adler aile yaklaşımının danışma sürecinde kullanılacak teknikler konusunda esnek ve eklektik bir bakış açısı benimsemesinin de, aile danışmanlarının farklı ailelerle uyumlu bir şekilde çalışmasını kolaylaştıracağı düşünülebilir.

Sonuç olarak, bu derleme çalışması ile, aile danışmanlığı kuramları içerisinde köklü bir geçmişi olan Adler aile danışmanlığının bir sistem olarak aileye bakış açısı, danışma sürecini ele alış şekli ve ailedeki değişimi sağlamak için kullanılan uygulamalar ve teknikler, bu yaklaşımın Türk kültüründe uygulanabilirliği de göz önüne alınarak tartışılmıştır. Adler aile danışmanlığı uygulamalarının farklı kültürlerde araştırılması ve kanıta dayalı hale getirilmesi konusunda ilgili alanyazındaki araştırmaların sınırlılığı düşünüldüğünde, bu çalışmanın öncelikle, ailelerle çalışan uzmanlara Adler aile danışmanlığı ve uygulamaları hakkında kapsamlı bir bakış açısı sunması hedeflenmiştir. Her kuramsal bakış açısı için geçerli olduğu gibi, Adler aile danışmanlığı bakış açısına dayalı olarak uygulama yapacak psikolojik danışmanların, öncelikle bu yaklaşımın kuram ve uygulamaları konusunda eğitilmeleri gerekmektedir. Bu noktada atılacak ilk adımın psikolojik danışman eğitimi kapsamında aile danışmanlığı kuramları tartışılırken Adler aile danışmanlığı ilkelerine ve uygulamalarına dikkat çekmek olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın bu alanda yapılacak kuramsal ve uygulamalı araştırmalar için öncü bir adım olması beklenmekte ve Adler aile danışmanlığının Türkiye’de uygulanabilirliğinin değerlendirilebilmesi için ileride yapılacak görgül çalışmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abramson, Z. (2007). Adlerian family and couples therapy. *The Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 63(4), 371-386.
- Adler, A. (1954). *Understanding human nature*. (W.B. Wolfe, Çev.). Greenwich: Fawcett Publications. (Orijinal yayın tarihi, 1927).
- Adler, A. (1957). The progress of mankind. *The Journal of Individual Psychology*, 13(1), 9-13. (Orijinal yayın tarihi, 1927).
- Adler, A. (1964). *Social interest: A challenge to mankind*. (J. Linton ve R. Vaughn, Çev.). New York: Capricorn Books. (Orijinal yayın tarihi, 1933).
- Adler, A. (1986). Social influences in child rearing. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research ve Practice*, 47(3), 317-329. (Orijinal yayın tarihi, 1914).
- Alessi, J. (1987). Encouraged parents-encouraging leaders: The key to successful parent study groups. *The Journal of Individual Psychology*, 43(2), 196-201.
- Ansbacher, H. L. ve Ansbacher R. R. (1956). *The Individual Psychology of Alfred Adler: A systematic presentation in selections from his writings*. Oxford: Basic Books.
- Ansbacher, H. L. (1991). The concept of social interest. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research ve Practice*, 47(1), 28-46.
- Aycan, Z. ve Eskin, M. (2005). Relative contributions of childcare, spousal support, and organizational support in reducing work-family conflict for men and women: The case of Turkey. *Sex roles*, 53(7-8), 453-471.
- Bitter, J., R., Christensen, O. C., Main, F. O. ve Nicoll, W. G. (2011). An interrupted conversation: An interview with Dr. Oscar C. Christensen. *The Journal of Individual Psychology*, 67(3), 327-336.
- Bitter, J. B. ve Main, F. O. (2011). Adlerian family therapy: An introduction. *The Journal of Individual Psychology*, 67(3), 175-185.
- Bitter, J. R. (1991). Conscious motivations: An enhancement to Dreikurs' goals of children's misbehavior. *The Journal of Individual Psychology*, 47(2), 210-221.
- Bowen, M. (1978). *Family treatment in clinical practice*. New York: Jason Aronson.
- Broderick, C. B. ve Schrader, S. S. (2013). The history of professional marriage and family therapy. A. S. Gurman ve D. P. Kniskern (Ed.), *Handbook of family therapy* içinde (s. 3-41). New York, NY: Routledge
- Campbell, N. A. ve Sutton Jr, J. M. (1983). Impact of parent education groups on family environment. *Journal for Specialists in Group Work*, 8(3), 126-132.
- Capuzzi, D. ve Gross, D. R. (Ed.). (2014). *Counseling and psychotherapy: Theories and interventions* (5. Baskı). John Wiley & Sons.
- Carlson, J. ve Fullmer D. (1992). Family counseling: Principles for growth.. R. L. Smith ve P. Stevens-Smith (Ed.), *Family counseling and therapy: Major issues and topics* içinde (s. 27-53). (Report No: ISBN-1-56109-045-X). Washington, DC: University of Michigan, Ann Arbor. ERIC Document ED 348 623.
- Carlson, J. D. ve Robey, P. A. (2011). An integrative Adlerian approach to family counseling. *The Journal of Individual Psychology*, 67(3), 232-244.
- Carlson, J., Portes, P. ve Fullmer, D. (1977). Developing family competencies: An Adlerian model. *American Journal of Family Therapy*, 5(1), 32-40.
- Chang, Y. C. ve Ritter, K. B. (2004). Cultural considerations of Adlerian parenting education. *The Journal of Individual Psychology*, 60(1), 67-74.
- Crandall, J. E. (1980). Adler's concept of social interest: Theory, measurement, and implications for adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(3), 481-495.

- Croake, J. W. ve Hinckle, D. E. (1983). Adlerian family counseling education. *The Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 39(3), 247-258.
- Dinkmeyer, D. C., Dinkmeyer Jr, D. C. ve Sperry, L. (1987). *Adlerian counseling and psychotherapy*. Columbus: Merrill Publishing Co.
- Dinkmeyer, D. C. ve Dinkmeyer, D. C. (1992). Adlerian family therapy. R. L. Smith ve P. Stevens-Smith (Ed.), *Family counseling and therapy: Major issues and topics* içinde (s. 151-161) (Report No: ISBN-1-56109-045-X). Washington, DC: University of Michigan, Ann Arbor. ERIC Document ED 348 623.
- Doğan, S. (2000). The historical development of counseling in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 22(1), 57-67.
- Dreikurs, R., Grunwald, B. B. ve Pepper, F. C. (1998). *Maintaining sanity in the classroom: Classroom management techniques*. Philadelphia: Taylor ve Francis.
- Evans, T. D. ve Milliren, A. P. (1999). *Open-Forum family counseling*. R. E. Watts ve J. Carlson (Ed.), *Interventions and strategies in counseling and psychotherapy* içinde (s. 135-160). Philadelphia: Taylor ve Francis.
- Fenell, D. ve Weinhold, B. (1989). *Counseling families*. Denver, CO: Love.
- Ferguson-Dreikurs, E. (1999). *Adlerian theory: An introduction*. Chicago, IL: Adler School of Professional Psychology.
- Freeman, C. W. (1975). Adlerian mother study groups: Effects on attitudes and behavior. *Journal of Individual Psychology*, 31(1), 37-50.
- Goldenberg, H. ve Goldenberg, I. (2013). *Family therapy: An overview*. Cengage Learning.
- Haley, J. (1976). *Problem solving therapy*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hartshorne, T. S., Sperry, L. ve Watts, R. E. (2010). Ethical issues in open-forum family counseling or education: Johnny Still Wets His Pants. *Journal of Individual Psychology*, 66(2), 144-151.
- Hatipoğlu Sümer, Z. ve Rasmussen, P. R. (2012). Individual psychology in Turkey. *The Journal of Individual Psychology*, 68(4), 411-421.
- Hinkle, D. E., Arnold, C. F., Croake, J. W. ve Keller, J. F. (1980). Adlerian parent education: Changes in parents' attitudes and behaviors, and children's self-esteem. *American Journal of Family Therapy*, 8(1), 32-43.
- Kağıtçıbaşı, C. ve Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three_decade portrait from Turkey. *Applied Psychology*, 54(3), 317-337.
- Kara, M. A. (2007). Applicability of the principle of respect for autonomy: The perspective of Turkey. *Journal of Medical Ethics*, 33(11), 627-630.
- LaFountain, R. M. ve Mustaine, B. L. (1998). Infusing Adlerian theory into an introductory marriage and family course. *The Family Journal*, 6(3), 189-199.
- Manaster, G. J. ve Corsini, R. J. (1982). *Individual psychology: Theory and practice*. Itasca, IL: Peacock.
- McKay, G. ve McKay, J. (1983). Parent study groups. O. C. Christensen ve T. G. Schramski (Ed.), *Adlerian family counseling: A manual for counselor, educator and psychotherapist* içinde (s. 349-366). Minneapolis, MN: Educational Media.
- Milliren A. ve Barret-Kruse, C. (2002). Four phases of Adlerian counseling: Family resilience in action. *The Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 58(3), 225-234.
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Mooney, S. (1995). Parent training: A review of Adlerian, parent effectiveness training, and behavioral research. *The Family Journal*, 3(3), 218-230.
- Moore, M. H. ve Dean-Zubritsky, C. (1979). Adlerian parent study groups assessment of attitude and behavior change. *Journal of Individual Psychology*, 35(2), 225-234.

- Nicoll, W. G. (1993). Multiple systems counseling an integration and extension of Adlerian and Systems theories. *The Journal of Individual Psychology*, 49(2), 132-152.
- Oberst, U. E. ve Stewart, A. E. (2003). *Adlerian psychotherapy: An advanced Approach to Individual Psychology*. New York, NY: Brunner-Routledge.
- Oryan, S. (2014). The family council: Different styles of family deliberation in two cultures. *The Journal of Individual Psychology*, 70(2), 128-147.
- Pfefferlé, J. ve Mansager, E. (2014). Applying the classical Adlerian family diagnostic process. *The Journal of Individual Psychology*, 70(4), 332-377.
- Poyrazlı, S. (2003). Validity of Rogerian therapy in Turkish culture: A cross-cultural perspective. *The Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 42(1), 107-115.
- Satir, V. M. (1964). *Conjoint Family Therapy: A guide to theory and technique*. USA: Science ve Behavior Books, Inc.
- Sherman, R. (1999). Family therapy: The art of integration. R. E. Watts ve J. Carlson (Ed.), *Interventions and strategies in counseling and psychotherapy* içinde (s. 101-134). Philadelphia: Taylor ve Francis.
- Sherman, R. ve Dinkmeyer, D. (1987). *Systems of family therapy. An Adlerian integration*. New York: Brunner/Mazel.
- Smith, R. L. (1992). Marital and family therapy: Direction, theory and practice. R. L. Smith ve P. Stevens-Smith (Ed.), *Family counseling and therapy: Major issues and topics* içinde (ss. 151-161). Washington, DC.
- Sperry, L., ve Sperry, J. (2012). *Case conceptualization: Mastering this competency with ease and confidence*. New York, NY: Routledge.
- Stein, S. J., Mozdierz, A. B. ve Mozdierz, G. J. (1998). The kinship of Adlerian family counseling and Minuchin's structural family therapy. *The Journal of Adlerian Theory, Research and Practice*, 54(1), 90-107.
- Sweeney, T. J. (2009). *Adlerian counseling and psychotherapy: A practitioner's approach* (5. baskı). New York, NY: Routledge.
- Watts, R. E. (2000). Entering the new millennium: Is Individual Psychology still relevant?. *Journal of Individual Psychology*, 56(1), 21-30.
- Watts, R. E. (2003). Selecting family interventions. D. Kaplan ve diğer. (Ed.), *Family counseling for all counselors* içinde (ss. 121-160). Greensbro, NC: CABS Publications.

EXTENDED SUMMARY

Adlerian Family Counseling

In the study of family counseling, Adler is one of the earliest theoreticians to see the family as a social system in which both the members of family influence the family and are influenced from the family (Carlson & Robey, 2011). Historical development of Adlerian Family Counseling (AFC) shows that Adler's practice with families dates back to his works in Child Guidance Clinics in 1920s in Vienna where opportunities were presented for parents, teachers, and people interested in childhood education (Sherman & Dinkmeyer, 1987). Adler's and his followers' early practices with families pioneered many subsequent studies and theories (e.g., Systemic theories), however, acknowledgement of this important contribution AFC makes has rarely been noted. Therefore, the main aim of this study is to review main principles and goals, stages of counseling process, practices and techniques of AFC, and lastly discuss the applicability of AFC in Turkish culture.

Main Principles and Goals of Adlerian Family Counseling

The main principles and concepts that Adlerian researchers emphasized for counseling process are valid for family counseling, as well. Adler perceived humans as social beings and proposed that family members can be understood in the context of their relational and social environments. Consequently, the concept of *social interest* which is defined as being able to contribute others' well-being becomes prominent as one of the most fundamental concepts of Adlerian approach (Ansbacher, 1991). The aim of AFC is to draw parents' attention to their role of helping children to make them develop social interest (Manaster & Corsini, 1982).

Adler also believed that each individual constitutes his/her own life style as a result of interpretations about early life experiences (Sweeney, 2009). Each family member behaves according to his/her own established life style and makes contributions to generate dynamic family system (Carlson & Robey, 2011). Understanding life styles of family members is valid to address the way of family interactions and dynamics. In the process of life style assessment, family counselor gather information about family constellation (e.g., each child's name, age, sex, characteristics, relationship with their siblings, goals etc.), early recollections, and dreams of family members (Adler, 1964; Sweeney, 2009).

Encouragement as another main concept of Adlerian approach also becomes crucial while working with families. Adler believed that people are discouraged, which is same also for families; parents may seek help because they have already tried their bests and do not have any alternatives to improve their family anymore (Alessi, 1987). Family counselors both encourage the family members and whole family as a system (Abramson, 2007).

Adler believed that all human behavior is purposive and all family members move with their own goals in their interactions with other family members (Dinkmeyer & Dinkmeyer, 1992). According to Dreikurs, children has four common mistaken goals (attention getting, power, revenge, and inadequacy) and the aim of the family counselor is to inform parents about their children's mistaken goals and also make children realize the purposes of their own mistaken goals (Bitter & Main, 2011; Sweeney, 2009).

Stages in Adlerian Family Counseling

Adlerian family counseling follows four main stages: relationship, psychological investigation, interpretation, and reorientation.

1. Relationship

The first step is establishing mutual trust and respect between the family and the counselor before starting to resolve difficulties that family brings to the counseling session (Watts, 2003). The second step is the alignment of counseling goals between family and counselor which makes counselor remain focused in the process (Stein, Mozdierz, & Mozdierz, 1998). Counselors' egalitarian attitude throughout the counseling process will help family to build trust in the counselor and be convinced that counselor does not favor particular family members (Oberst & Stewart, 2003). Being able to successful in this stage is a precursor for effective counseling process.

2. Psychological Investigation

The aim of this stage is to assess the interactions between family members' life styles, beliefs, perceptions and behaviors, and identify whether there is any compatible or contradictory goals (Abramson, 2007). Examining general atmosphere of the family, the nature of the family constellation, and family rules and values are salient in order to see the holistic picture of the family dynamics (Milliren & Barrett-Kruse, 2002). Meanwhile, family counselors want to find answers to some typical questions such as: 'What is the goal of each family member?', 'Which family members succeed in reaching their goals and which do not?', 'Which family members frustrate other family members?', and 'What are the costs and benefits in achieving these goals and who pays the price for achieving them?' (Abramson, 2007, p. 377).

3. Interpretation

According to Adlerian approach, family counselors start to make interpretations from the beginning of the counseling process. The main objective of making interpretations is to help families to understand how their family is functioning (Stein et al., 1998). Family counselors should be prepared to be incorrect while there are making interpretations, and they should encourage to family members to change counselors' interpretations and observations if they do not reflect the truth (Sweeney, 2009).

4. Reorientation

The final stage of family counseling aims to facilitate change, establish a positive action plan for families, and inform families to build a more pleasant family life (Milliren & Barret-Kruse, 2002; Stein et al., 1998). Additionally, providing safe and encouraging environment and giving permission to parents to be the leaders in the family are sub goals of this stage (Carlson & Robey, 2011).

Practices and Techniques of Adlerian Family Counseling

There are some typical Adlerian practices and techniques implemented in the family counseling sessions. In AFC, considering the entire counseling process as an educational experience (Watts, 2003), *Parent Education* takes an important place. Parents are educated about the aims and natural and logical consequences of their children's behaviors in order to become more effective parents (Bitter, Christensen, Main, & Nicoll, 2011; Carlson & Robey, 2011). Adlerian approach also proposes a specific form of parent education: *Adlerian Open Forum Family Counseling*. This practice comprises of two groups: first one is the origin family and the second one involves the members of the community as audience (Stein et al., 1998), and aims to help family-in-focus through the audience members by educating them at the same time (Evans & Milleren, 1999). Additionally, another Adlerian practice which called as *Family Council Meetings* are organized to provide a special time for family members to share, discuss the consequences of misbehaviors, and create solutions for the problems in the family (Chang & Ritter, 2004; Dinkmeyer & Dinkmeyer, 1992).

The techniques used in AFC can be taken from other approaches (Carlson & Robey, 2011). For instance, bibliotherapy can be used to help families to discover and establish new attitudes, genograms and family sculpting can help counselors to discover family dynamics, and role-playing and role reversal can also be useful for families to rehearse the problem-solving skills (Milliren & Barret-Kruse, 2002; Oberst & Stewart, 2003).

Cultural Issues and Applicability of Adlerian Family Counseling in Turkish Culture

With a focus on the role of family in personal development, the congruency of Adlerian theory with the values of traditional Turkish culture has been recently emphasized (Hatipoğlu Sümer & Rasmussen, 2012); however, the compatibility of AFC in Turkish culture has not been discussed yet.

Although Turkey is in the state of transition from traditional to modern gender role and family values, families still try to keep collectivist values and family togetherness (Aycaan & Eskin, 2005; Kara, 2007). Hence, some of Adlerian practices may not be in line with Turkish families' culture-specific expectations and values. For instance, on the contrary to Western countries, traditional Turkish families would prefer raising their children, especially their daughters, to be dependent to their parents instead of being independent and autonomous. Herein, Adlerian family practitioners should take into consideration that parents in various cultures interpret the family practices differently (Oryan, 2014).

In Turkish culture, individuals embrace strong family ties and take support from their families (Doğan, 2000). Adlerian practice of family meetings would provide an opportunity to families in order to get together in these meetings to discuss familial issues. However, considering the patriarchal nature of traditional Turkish families and fathers' authoritarian attitudes (Poyrazlı, 2003), father involvement to these meetings would be difficult. Moreover, although there is no implementation of Adlerian open family counseling in Turkey, school counselors can utilize this practice to work with many parents having common problems and issues in the school settings.

Consequently, considering the lack of attention to AFC within different cultural contexts, this study appears important in providing comprehensive perspective to inform family counselors about the theory and practices of AFC. Empirical studies are required to investigate the applicability of AFC into the Turkish culture and tradition.